

La implantació de la figura del tècnic d'Intervenció Sociocomunitària (TISOC) als centres d'Ensenyament Secundari de les Illes Balears: cap a un nou model d'intervenció

Assumpció Sempere

Begoña Ferretjans

Antònia Puiggròs

Raquel Buele

M. Antònia Gomila

RESUM

Després del primer any d'implantació de la figura del TISOC als centres d'Ensenyament Secundari de les Illes Balears, els resultats d'aquesta experiència constitueixen l'objecte d'aquest treball.

Les memòries dels TISOC del curs 2017-18, deixen un balanç positiu d'aquest primer curs d'implantació del programa, que ha servit perquè el professorat i personal no docent dels centres educatius coneguin les possibilitats de treball que pot tenir la figura de l'educadora social dins l'àmbit formal, definir funcions i establir estratègies d'intervenció conjuntes de cara als propers cursos. Així mateix, encara hi ha tota una feina a fer per tal de millorar-ne la coordinació i la posada en marxa d'intervencions que permetin millorar el funcionament dels centres.

RESUMEN

Tras el primer año de implantación de la figura del TISOC en los centros de Enseñanza Secundaria de las Islas Baleares, los resultados de esta experiencia constituyen el objeto de este trabajo.

Las memorias de los TISOC del curso 2017-18 dejan un balance positivo de este primer curso de implantación del programa, que ha servido para que el profesorado y personal no docente de los centros educativos conozca las posibilidades de trabajo que puede tener la figura de la educadora social en el ámbito formal, definir funciones y establecer estrategias de intervención conjuntas de cara a los próximos cursos. Así mismo, todavía hay un trabajo por hacer para mejorar la coordinación y la puesta en marcha de intervenciones que permitan mejorar el funcionamiento de los centros.

És indiscutible que els centres educatius presenten una realitat cada cop més complexa. Les escoles s'entenen des d'una dimensió educativa, social i inclusiva (Ortega, 2009), que requereix revisar el sistema de funcionament dels centres educatius per tal de millorar-lo amb noves formes d'intervenció, tenint present que l'educació, entesa en un sentit molt ampli, és responsabilitat de la família, però també de la resta de la societat, i en particular, de la comunitat educativa. Es fa necessària, doncs, una concepció molt més oberta del que s'entén per procés d'ensenyament i aprenentatge i que permeti desenvolupar estratègies per a una millor col·laboració entre l'escola, les famílies i la comunitat. Aquestes passen per la inclusió de l'educació no formal i les intervencions socioeducatives a l'escola, especialment amb aquella població escolar que presenta un major risc social. En aquest sentit, la figura dels educadors socials a l'escola no s'entén com un recurs professional més, sinó com uns mediadors socials entre l'escola i altres institucions socials (la família, entitats locals...) que reforcen la relació entre l'escola i el seu entorn (Ortega, 2014). Tal com ho expressa Ortega (2014: 18), «l'educador social servirà a la integració bidireccional o multidireccional de la "cultura escolar" i la "cultura de la comunitat"». En aquesta línia i compartint els fonaments teòrics que donen suport a la introducció dels educadors socials a l'educació formal, la Conselleria d'Educació de les Illes Balears recull la idea i segueix el model iniciat per algunes comunitats autònomes amb la incorporació d'educadors socials en l'àmbit educatiu reglat amb funcions específiques que s'orientin a una major connexió de l'escola amb la comunitat (Vilar, 2016). Les funcions i els àmbits

d'actuació són diferents, com també ho són els models a través dels quals els educadors socials intervenen en els centres educatius. Així, Extremadura, Castella-la Manxa i Castella i Lleó incorporen l'educador social en els equips docents dels centres de Secundària, generalment als EOEP o equips d'Orientació i dins les comissions (de convivència, d'atenció a la diversitat...). En el cas d'Extremadura, les funcions i els àmbits d'actuació als IES se centren bàsicament en el camp de la prevenció i intervenció de conductes problemàtiques. En el cas d'Andalusia, les funcions se centren en el reforç de la relació entre el centre i les famílies amb problemàtiques d'integració, intermediació educativa i millora de la convivència. En el cas de Castella-la Manxa, també és la millora de la convivència l'objectiu principal de la intervenció. Altres comunitats autònomes també tenen educadors socials però estan integrats en els serveis socials municipals o amb conveni amb altres entitats locals/autonòmiques (per exemple Catalunya, País Valencià) dins el marc de programes específics de promoció de la salut (Galícia), alumnat amb dificultats d'integració social (Aragó) o dins el marc de les Comunitats d'Aprenentatge (Euskadi) (Arrikaberri et al. 2013). En aquest model, les funcions dels educadors socials es realitzen en coordinació amb els equips educatius i també participen en les diverses comissions dels centres (López, 2013).

Tanmateix, la figura i les funcions de l'educador social en l'educació formal no és nova a les Illes Balears. El 2008 es va formalitzar un conveni de col·laboració entre la Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració i la Conselleria d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears, amb l'objectiu de millorar la convivència escolar als centres de secundària. Dins el marc d'aquest conveni es va iniciar un programa experimental (Programa per a la millora de la convivència escolar) en vuit instituts de Secundària de les illes Balears, els quals varen ser dotats amb educadors socials (tres a Palma, tres a la Part Forana, un a Menorca i un a Eivissa) (Salas, Garau, Muñoz, 2009). El Programa experimental per a la millora de la convivència tenia com a finalitat introduir la figura de l'educador social per donar suport a la tasca socioeducativa, principalment amb els alumnes que presentaven dificultats en el seu procés d'aprenentatge i que tenien a veure amb el context sociofamiliar, relacionats amb l'absentisme, el fracàs escolar i els problemes de conducta. La intenció era aprofundir en la feina que es desenvolupava dels departaments d'orientació (DO) dels centres, que ja realitzaven una tasca important amb els alumnes i les seves famílies que presentaven necessitats educatives especials o específiques. Aquests professionals treballaven de forma més intensa amb aquests alumnes i les seves famílies i donaven suport als equips docents, a l'equip directiu i al departament d'orientació, mitjançant un treball conjunt i molt coordinat amb els diferents serveis, recursos i entitats de l'entorn del centre educatiu (Salas, Coll, Cortada, 2015).

Seguint el model d'aquest programa pilot que s'havia implementat el curs 2008-09 i que va ser interromput amb el canvi de legislatura, la figura del TISOC ve a incorporar part dels objectius i funcions dels TISE. Així, el curs 2017-18 es posa en marxa la inclusió d'una nova figura socioeducativa: els tècnics d'intervenció sociocomunitària (TISOC d'ara endavant). El projecte s'inicia arran d'un acord de col·laboració entre la Conselleria de Serveis Socials i Cooperació i la Conselleria d'Educació i Universitat del Govern de les Illes Balears, per a la realització d'un programa d'intervenció sociocomunitària als centres educatius de Secundària de les Illes Balears. Es considera que, per la seva formació, els educadors socials constitueixen una figura professional adequada per exercir una funció preventiva, de col·laboració i, sobretot, d'enllaç entre la comunitat educativa i l'entorn comunitari, per tal d'abordar els conflictes socioeducatius.

L'objecte del projecte d'inversió del TISOC és la creació d'un servei de prevenció adreçat a l'alumnat escolaritzat en Instituts d'Educació Secundària, tot fent especial incidència en aquell alumnat amb indicadors de risc social que es tradueixen en dificultats d'aprenentatge i problemes de convivència, absentisme escolar, fracàs escolar i abandonament prematur de l'escolarització. A més, el projecte va adreçat a aquest alumnat, tenint en compte l'educació integral de l'alumne i, per tant, amb una perspectiva sistèmica, de manera que la intervenció contempla tota la comunitat educativa com a participant potencial: famílies, professorat, professionals de recursos i serveis externs... En aquest sentit, les famílies d'aquest alumnat diana formen també un participant potencial de la intervenció. Així doncs, l'objectiu del projecte és intervenir interdisciplinàriament per reduir o eliminar les dificultats socials i educatives i els conflictes entre els alumnes, les famílies i el personal del centre, per tal de millorar la convivència i evitar l'absentisme escolar i el fracàs escolar.

De forma subsidiària, es pretén també desenvolupar una feina de sensibilització i d'informació per tal de implicar els equips directius, els personal docent i no docent, així com les associacions de pares i mares d'alumnes dels centres que hi participen.

El projecte compta amb uns antecedents normatius que justifiquen la seva posada en marxa: l'article 27.4 de la Constitució Espanyola de 1978. Capítol 2n. Drets i llibertats; els articles 71.2 i 73 de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació, modificada per la Llei orgànica 8/2013, de 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa; el Decret 39/2011, de 29 d'abril, pel qual es regula l'atenció a la diversitat i l'orientació educativa als centres educatius no universitaris i sostinguts amb fons públics, i els articles 3.3 i 57.2 de la Llei orgànica 8/2013, de 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa, que modifica la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació.

La Llei 4/2009, d'11 de juny, de serveis socials de les Illes Balears, a l'article 36.e assenyala que «és competència de la Conselleria competent en matèria de serveis socials crear, mantenir, avaluar, gestionar els centres, serveis, recursos, equipaments, projectes i programes relatius als serveis socials d'àmbit suprainsular». Així mateix, el mateix article, a l'apartat h assenyala que la Conselleria competent en matèria de serveis socials «ha d'establir els criteris i les fórmules de coordinació general del sistema i de coordinació transversal entre els departaments del Govern de les Illes Balears quan sigui necessari per a la millor gestió i eficàcia de la política de serveis socials».

En el curs 2017-18 es contracten deu professionals diplomats o graduats en Educació Escolar perquè dissenyin un projecte d'intervenció que implementaran al centre d'Educació Secundària que se'ls ha assignat a cada un d'ells. Dins les funcions d'aquests tècnics hi ha les de:

- a) Participar en les accions formatives que ambdues conselleries disposin per a la posada en marxa del projecte d'intervenció a cadascun dels centres assignats als educadors socials.
- b) Dissenyar el projecte d'intervenció al centre tenint en compte els objectius, la metodologia, les activitats, les coordinacions, l'avaluació i els instruments de registre.

- c) Participar amb l'equip directiu del centre de Secundària assignat, així com amb l'equip del departament d'orientació, en l'elaboració i la implementació de les propostes que formulin.
- d) Col·laborar i impulsar la xarxa de coordinació socioeducativa entre el centre educatiu, els serveis socials comunitaris, la conselleria competent en matèria de menors i família, els serveis sanitaris i les famílies.
- e) Prevenir i detectar, juntament amb el centre educatiu, els conflictes existents i elaborar-ne el projecte d'intervenció per tal de restablir i potenciar la convivència escolar.
- f) Conèixer i establir vincles amb l'alumnat en situació de vulnerabilitat i acordar un pla de feina que cobreixi tant l'horari d'assistència lectiva al centre com l'horari no lectiu (extraescolar).
- g) Fer el seguiment de les situacions d'absentisme escolar en col·laboració amb els serveis socials municipals, els educadors de serveis socials, el policia tutor, el departament d'orientació, l'equip directiu i el tutor de cada aula.
- h) Fer el seguiment d'aquells casos que presenten problemes de convivència i integració social, en coordinació amb l'equip directiu del centre, l'equip educatiu i els serveis socials municipals.
- i) Dur a terme actuacions que reforcin la implicació educativa de les famílies dels alumnes que es considerin d'alta vulnerabilitat o en risc d'exclusió social.
- j) Implicar les famílies amb alumnes al centre educatiu en situació de vulnerabilitat o risc organitzant activitats informatives i formatives, especialment en competències parentals.
- k) Col·laborar en l'elaboració, organització i implementació d'activitats extraescolars al centre o al mateix entorn comunitari.
- l) Col·laborar en totes aquelles activitats que l'equip directiu del centre li pugui assignar, per tal d'afavorir i millorar la convivència al centre i la integració de tot l'alumnat.
- m) Acudir a les reunions de coordinació tècnica que estableixi la persona que coordini el programa.

Al llarg del curs escolar, en funció de les necessitats, els TISOC amb la coordinació de l'equip directiu i el departament d'orientació, i sota la supervisió del SAD han de desenvolupar un mínim de dos projectes anuals al centre assignat, dins els àmbits d'assetjament escolar, prevenció de l'absentisme escolar, atenció a alumnat amb indicadors de risc social, desenvolupament del pla d'acció tutorial i dinamització del treball comunitari i sociocultural en el marc escolar.

L'elecció dels centres educatius s'ha dut a terme per part de la Conselleria d'Educació i Universitat, amb el vistiplau de la Conselleria de Serveis socials i Cooperació, a partir dels criteris presentats pel SAD de la Direcció General d'Innovació i Comunitat Educativa:

- nombre alumnat NESE (CP/HE i IT);
- dades d'absentisme del curs 2015-16;
- informe de les reunions dels DIE amb l'equip directiu dels IES (novembre 2016);
- col·laboració amb els inspectors de les demarcacions de Menorca, Eivissa i Formentera;
- col·laboració amb l'Institut per a la Convivència i l'Èxit escolar; i
- altres: serveis socials, projectes de centre, etc.

Els centres s'han distribuït de la següent manera:

Mallorca: IES Aurora Picornell, IES Antoni Maura, IES Juníper Serra, IES Sureda i Blanes, IES Pau Casanoves i IES Manacor

Menorca: IES Josep Maria Quadrado i IES Pascual Calbó i Caldrés

Eivissa: IES Algarb

Formentera: IES Sa Serra

AVALUACIÓ PRELIMINAR DEL PROGRAMA (GENER-FEBRER 2018)

Durant els mesos de gener i febrer de 2018 s'han dut a terme entrevistes d'avaluació amb els IES per tal de conèixer l'evolució del programa.

L'àmbit seleccionat com a preferent, pel 90% dels IES ha estat el programa 2 «Prevenició de l'absentisme escolar», seguit del programa 3 «Atenció als alumnes amb indicadors de risc social», en un 50%. Finalment, l'àmbit que també ha tingut una incidència rellevant ha estat el programa 5 «Dinamització del treball comunitari sociocultural en el marc escolar», que han aplicat un 40% del personal TISOC dels IES Sureda i Blanes, Aurora Picornell, Juníper Serra i IES Manacor.

El personal TISOC ha desenvolupat un total de 24 programes als IES, cosa que ha beneficiat un total de 468 alumnes directes i 9.363 indirectes, tal i com s'indica a la taula següent:

QUADRE I. INCIDÈNCIA DE LA INTERVENCIÓ DEL PERSONAL TISOC ALS IES DE REFERÈNCIA

Institut	Alumnat matriculat	Alumnat Educació Secundària Obligatòria	Alumnat atès (ESO) pel personal TISOC	% alumnat atès (ESO) pel personal TISOC
IES Josep Sureda i Blanes	725	300	51	17%
IES Antoni Maura	2.278	368	78	21,19%
IES Aurora Picornell	238	144	51	35,41%
IES Juníper Serra	1.398	321	44	13,70%
IES Manacor	1.198	439	52	11,84%
IES Pau Casanoves	867	386	19	4,9%

continua

Institut	Alumnat matriculat	Alumnat Educació Secundària Obligatoria	Alumnat atès (ESO) pel personal TISOC	% alumnat atès (ESO) pel personal TISOC
IES Pasqual Calbó	756	349	25	7,16%
IES Josep M. Quadrado	679	437	53	12,12%
IES S'Algarb	800	360	63	17,5%
IES Sa Serra	424	282	32	11,34%
TOTAL	9.363	3.065	468	15,21%
Mitjana %				

Les dades del quadre anterior posen de manifest el nivell d'incidència del personal TISOC. Els percentatges de l'alumnat atès s'han calculat en base a la columna 4 (Alumnat atès (ESO) pel personal TISOC) i la columna 3 (Alumnat Educació Secundària Obligatoria), si bé el total de l'alumnat matriculat és susceptible d'atenció del personal TISOC, es va considerar adient donar un tractament especial i prioritzar l'alumnat dels cursos de 1er i 2n de l'ESO. La columna 3 de la taula (Alumnat Educació Secundària Obligatoria) engloba l'alumnat dels cursos de 1r fins a 4t de l'ESO.

Els resultats de les entrevistes conclouen que: en primer lloc, el 100% dels IES considera que la feina de programació en què s'especifiquen els objectius, la metodologia de la feina, les estratègies d'actuació, els destinataris de les intervencions, etc., que han de desenvolupar els TISOC donen resposta a les necessitats de l'IES. Les situacions d'absentisme són una preocupació compartida pels IES, a més de la necessitat de treballar per a la millora de la convivència. Sens dubte, amb la incorporació de la figura del TISOC poden dur a terme aquesta tasca i arribar a un major nombre d'alumnat.

En segon lloc, el 100% de les TISOC es troben ubicades als departaments d'orientació. Els IES valoren positivament la incorporació del TISOC als DO perquè és des d'aquests departaments des d'on es treballa de manera coordinada amb els serveis socials, per tal d'atendre l'alumnat en situació de risc. A partir del pla de convivència dels IES es duen a terme mecanismes per a la millora de la convivència i és aquí també que la figura de la TISOC té un paper rellevant amb el desenvolupament d'estratègies d'actuació i aplicació de tècniques com la mediació entre iguals, les pràctiques restauratives, etc.

En tercer lloc, tots els IES consideren que la TISOC ha estat una figura accessible per tota la comunitat educativa. La persona tècnica en intervenció sociocomunitària ha tingut una relació estreta de feina amb els orientadors/res dels IES. El treball de les TISOC amb les famílies ha estat també un punt important de la tasca d'aquests professionals. Els tutors han comptat amb la TISOC per derivar i/o comunicar les situacions de l'alumnat que els preocupen. Es tracta, doncs, en aquest aspecte, d'un recurs més a l'abast del professorat. Un altre aspecte que consideren important és la tasca de coordinació i connexió de les TISOC amb els recursos externs, el coneixement dels serveis comunitaris, etc., per poder donar resposta a les necessitats de l'alumnat.

Per una altra part, tot i que en les entrevistes no es verbalitzen les accions de millora, sí que s'ha manifestat que les TISOC han necessitat temps d'adaptació abans de poder funcionar de manera autònoma. Per aquest motiu s'ha suggerit que es tingui en consideració una formació prèvia a la incorporació al lloc de feina, en determinats temes com és el maneig del programa informàtic GESTIB, el protocol d'absentisme, etc.

En quart lloc, tots els IES consideren que l'organització de la TISOC ha estat adequada, ja que s'han estructurat reunions formals en les quals la TISOC participa de manera activa. Es mantenen reunions de coordinació periòdiques però no s'anomena el pla de feina de la TISOC i és que cada una ha de desenvolupar un pla de feina amb l'alumnat amb el qual intervé i cap dels IES fa referència a aquesta tasca.

En cinquè lloc, la reducció de l'absentisme és una de les prioritats comunes a tots els centres i, sens dubte, la figura de la TISOC ha ajudat en aquesta tasca. Un altre aspecte que surt a l'avaluació és que s'ha pogut abordar el treball amb les famílies i que s'ha pogut invertir més temps d'atenció. Valoren positivament la immediatesa en la intervenció de la TISOC i el fet que conegui i mobilitzi els recursos externs en benefici de les necessitats de l'alumnat.

Tot i que un dels objectius de la intervenció de les TISOC és la prevenció de situacions no desitjades que posin en risc el procés d'aprenentatge de l'alumnat i evitar l'abandonament escolar, les entrevistes d'avaluació posen de manifest que el vessant preventiu no és considerat com una acció prioritària i, en canvi, s'identifica la seva funció més amb la intervenció en els casos en què ja hi ha algun problema, sobretot a nivell de conductes disruptives dins l'aula, al pati, etc.

Els IES discrepen en la percepció de la necessitat d'instaurar la figura de la TISOC a tots els IES de les illes Balears de manera sistemàtica. De fet, consideren que no s'ha d'implantar de forma sistemàtica en tots els IES, sinó que hi haurà IES que, per les seves característiques, no la necessiten i d'altres que els serà suficient compartir-la. També consideren que la figura és necessària, però la relacionen amb la manca d'orientadors als centres, és a dir, consideren que els equips d'orientació ben dotats no haurien de necessitar la figura del TISOC, però el què sí consideren és que amb les TISOC es pot dur a terme una tasca de prevenció. Finalment, un petit percentatge sí considera que és essencial la incorporació de la TISOC a tots els centres educatius de Secundària i, en concret, que es mantingui la mateixa persona per tal de donar continuïtat a la seva tasca.

CONCLUSIONS (HAN ESTAT EXTRETES DE LA MEMÒRIA DEL TISOC 2017-18)

En general, la primera fase, en la qual hi va haver una adaptació al centre, ha estat correcta. Encara que l'acolliment per part de l'equip directiu ha estat molt bo, els mecanismes de coordinació i plantejament d'activitats que s'havien de realitzar, es podrien haver millorat. Aquest aspecte s'ha vist influït pel moment en el qual s'introdueix la figura (*una vegada iniciat el curs*), el que ha dificultat l'encaixament dins de les dinàmiques ja establertes.

La incorporació al centre educatiu una vegada començat el curs escolar va dificultar la presentació de la figura TISOC al personal docent i laboral del centre. És convenient ser-hi des de principi de curs, per tal de poder conèixer el professorat i que el professorat abans de començar amb el ritme de les classes, pugui saber quina és la funció i com és el procediment de la intervenció del personal TISOC.

La flexibilitat horària del personal TISOC és imprescindible per poder desenvolupar la feina, tenint en compte que el professorat té un horari tancat i poc flexible, és el personal TISOC que es pot adaptar als horaris. A més, el personal TISOC ha d'atendre l'alumnat en funció de les seves necessitats i interferint el mínim possible en el ritme de l'aula.

Aquest primer curs d'implantació del programa TISOC al centre educatiu ha servit perquè el professorat i personal no docent del centre educatiu conegui les possibilitats de treball que pot tenir la figura de l'educadora social dins l'àmbit formal, definir funcions i establir estratègies d'intervenció conjuntes de cara al curs 2018-19, tot i que el ritme que obliga a dur el sistema educatiu és accelerat i, en moltes ocasions, no encaixa bé amb el ritme que necessita la intervenció social i comunitària. Com que era el primer any de la incorporació d'un/una educador/a social a l'institut, tot i que vam tenir una primera experiència amb el programa TISE a l'any 2010, ha estat necessari definir les funcions de la direcció del centre i l'equip docent, i fins i tot del mateix personal TISOC (educador/a social).

En aquest context hi havia el perill de quedar al marge de la dinàmica de l'institut. No obstant això, a poc a poc, s'ha aconseguit anar situant la figura de l'educador/a social dins de l'equip de professionals del centre, sempre adaptant-se a les necessitats de l'institut, de l'alumnat i de l'entorn.

El personal TISOC atén les dificultats des d'una visió més sistèmica i té la capacitat de dissenyar actuacions i d'intervenir amb les famílies i els seus alumnes des d'una perspectiva no exclusivament escolar, sinó també social. Aquest aspecte és un gran avantatge per als instituts, que complementa la tasca socioeducativa de l'alumnat.

La metodologia de feina del personal TISOC es basa en un treball en xarxa i col·laboratiu, tot connectant l'alumnat i/o la família amb altres recursos i serveis que donin resposta a les seves necessitats mitjançant un pla d'actuació individual pactat amb la família-alumne/a. Per tant, el coneixement d'activitats, recursos i serveis externs, de la zona i/o el territori on es troba immers l'IES és bàsic i fonamental per al personal TISOC, forma part d'una eina més de feina que s'ha de treballar, potenciar i dinamitzar.

La permanència al mateix centre ha permès ampliar l'actuació de l'educador/a social, tot millorant i consolidant programes. A l'hora, aquesta continuïtat ha ajudat a que la majoria de l'alumnat conegui la figura, això ha suposat que les intervencions hagin estat més profitoses.

Per les característiques de l'alumnat, a la majoria de centres en els quals ha intervingut el personal TISOC hi ha un alt índex d'absentisme i famílies amb dificultats per fer front a les necessitats dels seus fills. En aquest sentit, la intervenció del personal TISOC és molt important perquè requereix dedicar un temps que els tutors i/o tutores no disposen («ni se'ls ho pot demanar, perquè no és la seva funció») a la intervenció amb alumnes i famílies.

La figura TISOC es valora molt positivament en el centre pel que fa a la comunicació amb les famílies i alumnes. El fet de ser una persona «externa» facilita l'apropament de les famílies i aporta un punt més d'humanització, davant alumnes i famílies complexos. La participació als patis, a les activitats de tutoria i a les activitats i festes del centre afavoreix la creació de vincles del personal TISOC amb l'alumnat i el fet que no sigui vist com una «professor/a» ajuda a establir un altre tipus de relació més adient per a les intervencions socioeducatives, de manera que es converteix, en ocasions, en una persona de referència per a alguns alumnes i famílies.

La intervenció de diferents «agents» (Conselleria Educació i Universitat i Conselleria de Serveis Socials i Cooperació) no ha suposat cap dificultat, més aviat el contrari, ja que els objectius de la figura TISOC abasten tant la vessant educativa com la social, per la qual cosa, la col·laboració d'ambdues conselleries resulta necessària.

La coordinació i comunicació per plantejar dubtes a les persones referents de cada conselleria s'ha donat de forma molt eficient i no s'ha trobat en aquest aspecte cap qüestió que s'hagi de millorar.

Pel que fa a la formació rebuda, s'ha trobat a faltar la posada en marxa d'alguns programes de caire preventiu (programa de mediació entre alumnes, tutorització entre iguals —TEI—, programa d'habilitats socials, programa per a la implicació de les famílies, etc.), molt necessaris a l'hora d'anar millorant els nivells de conflictivitat, disrupció a l'aula, falta de motivació i baix rendiment acadèmic.

En aquest sentit, seria interessant assegurar la disposició, per part del personal TISOC, del mínim de temps necessari per posar en marxa algun d'aquests programes, ja que, si no, es corre el perill de centrar-se únicament en la intervenció «remedial» i oblidar, així, un aspecte fonamental en l'educació social, la PREVENCIÓ.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Arrikaberri, M., Caballero, M., Huarte, J., Tanco, C., Biurrún, A., Etayo, Y. i Urdániz, S. (2013). Educadoras y educadores sociales en los centros educativos. Hacia una integración orgánica y funcional en la comunidad foral de Navarra. *A RES Revista de Educación Social*, 16.

López, R. (2013). Las educadoras y los educadores sociales en los centros escolares, en el Estado español. *A RES Revista de Educación Social*, 16.

Ortega Estéban, J. (2014). Educación social y enseñanza: los educadores sociales en los centros educativos, funciones y modelos. *A EDETANIA* 45, 11-31.

Salas Planas, S., Garau López, M. i Muñoz Hernández, M. (2009). Programa experimental per millorar la convivència en els centres educatius de secundària mitjançant la inclusió de la figura professional d'un tècnic d'intervenció socioeducativa. A March Cerdà, M. (dir.). *Anuari de l'Educació de les Illes Balears*. Palma: Universitat de les Illes Balears / Fundació Guillem Cifre de Colonya.

Salas, S., Coll, L. i Cortada, I. (2015). Experiències d'intervenció socioeducativa en els centres educatius de les Illes Balears. A Orte Socias, C. i Ballester Brage, L. (dir.). *Anuari de l'Educació de les Illes Balears*. Palma: Universitat de les Illes Balears / Fundació Guillem Cifre de Colonya.